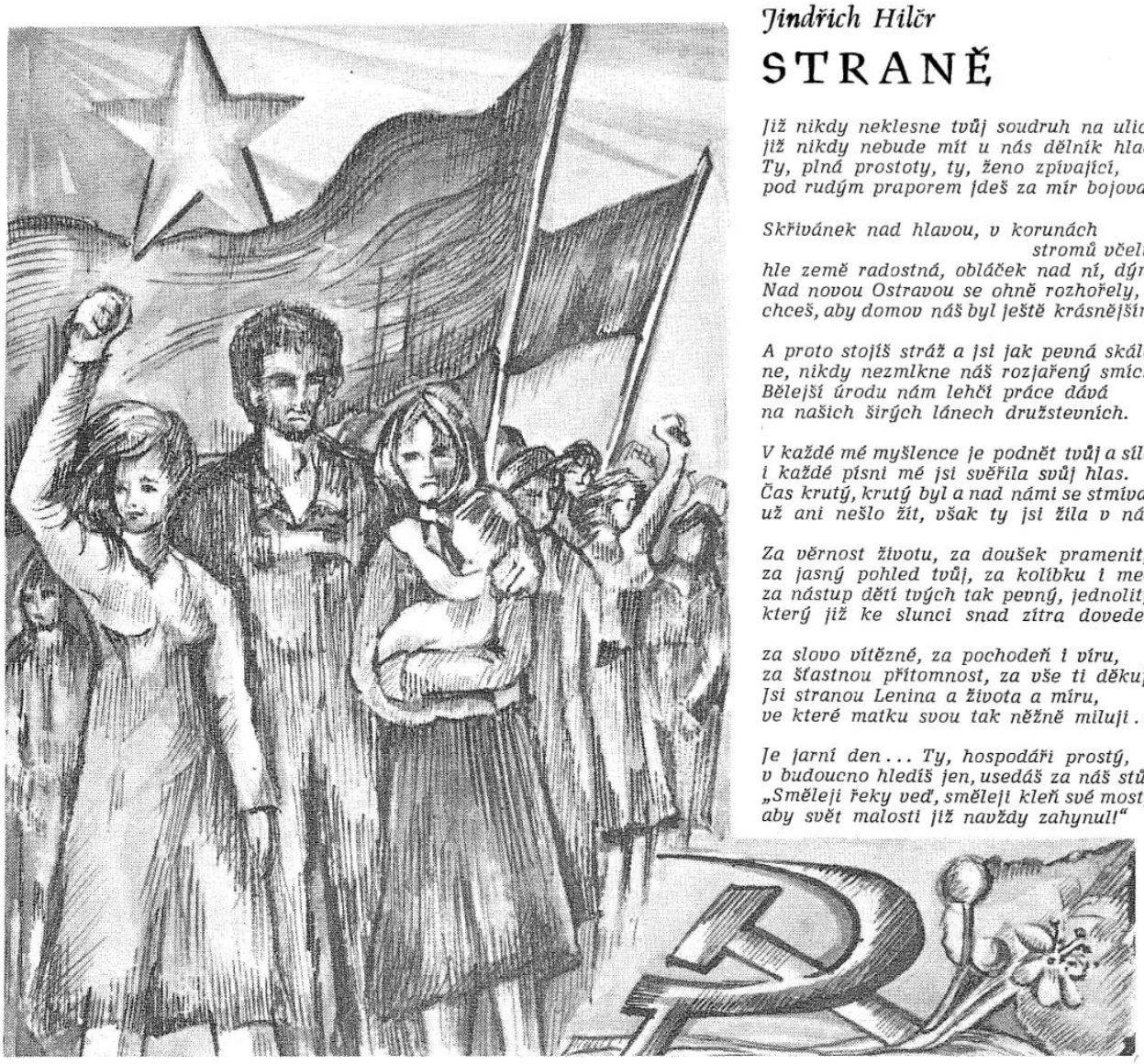
Novobydžovský ZPRAVODAJ

Ročník VIII.
31. 3. 1981

Číslo 1

Jindřich Hilčr

STRANĚ

Již nikdy neklesne tvůj soudruh na ulici,
již nikdy nebude mít u nás dělník hlad.
Ty, plná prostoty, ty, ženo zpívající,
pod rudým praporem jdeš za mír bojovat.

Skřivánek nad hlavou, v korunách
stromů včely,
hle země radostná, obláček nad ní, dým.
Nad novou Ostravou se ohně rozhořely,
chceš, aby domov náš byl ještě krásnějším.

A proto stojíš stráž a jsi jak pevná skála,
ne, nikdy nezmlkne náš rozjařený smích.
Bělejší úrodu nám lehčí práce dává
na našich širých lánech družstevních.

V každé mé myšlence je podnět tvůj a síla,
i každé písni mé jsi svěřila svůj hlas.
Čas krutý, krutý byl a nad námi se stmíval,
už ani nešlo žít, však ty jsi žila v nás.

Za věrnost životu, za doušek pramenitý,
za jasný pohled tvůj, za kolébku i meč,
za nástup dětí tvých tak pevný, jednolitý,
který již ke slunci snad zítra dovedeš,

za slovo vítězné, za pochodeň i víru,
za šťastnou přítomnost, za vše ti děkuji.
Jsi stranou Lenina a života a míru,
ve které matku svou tak něžně miluji ...

Je jarní den ... Ty, hospodáři prostý,
v budoucno hledíš jen, usedáš za náš stůl:
„Směleji řeky veď, směleji kleň své mosty,
aby svět malosti již navždy zahynul!“

Na počátku revoluční cesty

60. výročí vzniku Komunistické strany Československa prožíváme ve znamení událostí, které určujícím způsobem ovlivní život celé naší společnosti. XVI. sjezd KSČ a volby do zastupitelských sborů všech stupňů se stanou dalšími významnými mezníky úspěšné cesty výstavby naší socialistické společnosti. Při bilancování hlubokých proměn zahájených Vítězným únorem se však právem vracíme k vlastnímu počátku nastoupené revoluční cesty.

Nejuvědomělejší část dělnictva z vítězství Velké říjnové socialistické revoluce v Rusku a z vývoje Československa v letech 1918 až 1920 vyvodila základní poučení o nutnosti úplného rozchodu marxistické levice sociální demokracie s pravicí a vytvoření jednotné revoluční strany nového typu.

První měsíce roku 1921 probíhala v jednotlivých organizacích diskuse o 21 podmínkách pro vstup do nové mezinárodní revoluční organizace — III. internacionály. Významnou úlohu zde sehrál stranický tisk. K Rudému právu přibyla od 27. října 1920 Pochodeň, která se stala orgánem levice sociální demokracie pro župu královéhradeckou. Na stránkách Pochodně byla pravidelně uveřejňována i sdělení o postupu levice na Novobydžovsku.

K velmi důležitým jednáním sociálně demokratické levice v našem městě došlo v neděli 13. února 1921. Dopoledne se v hotelu Lev konala okresní konference a odpoledne v restauraci Na růžku (nyní malírna odznaků) plenární schůze městské organizace levice. Jak na konferenci, tak na plenární schůzi vyslovili přítomní jednoznačný souhlas s 21 podmínkami III. internacionály. Podobně se postupně vyjádřily i místní organizace levice z celého okresu.

Přijetím 21 podmínek pro vstup do III. internacionály nejuvědomělejší část dělnictva Novobydžovska tak přesvědčivě vyjádřila svůj souhlas s vytvořením nové revoluční komunistické strany a stejně rozhodně odmítla politiku sociálně demokratické pravice.

Rozhodující vliv komunistických myšlenek v řadách většiny členstva sociálně demokratické strany potvrdil průběh schůze, svolané na 27. března 1921. Pravice na ni pozvala svého zástupce senátora Havlenu s cílem „napravit bydžovské komunisty". Ale sympatie se zcela právem obrátily na stranu přítomných mluvčích levice, soudruhů Webera, Tomana a dalších. Pochodeň tehdy výstižně napsala: „Inu pane senátore, to je Bydžovsko, zde dělnictvo prohlédlo lžisocialism a nenechá se vodit za nos." Komunistické smýšlení většiny členstva sociálně demokratické strany demonstroval i protestní tábor lidu proti perzekuci dělnictva, svolaný na 3. dubna 1921 na novobydžovské náměstí.

Po diskusích o 21 podmínkách III. internacionály v místních organizacích se pro přijetí podmínek jednoznačně vyslovil župní sjezd, konaný 17. dubna 1921 v Hradci Králové. Celá královéhradecká župa byla prohlášena za komunistickou s tím, že setrvá v rámci sociálně demokratické levice až do sjezdu strany.

1. máj 1921 se v našem městě stal už komunistickým Svátkem práce. Na mohutném táboru lidu po skončení hlavního projevu byla provolávána sláva III. internacionále. O sílícím vlivu komunistického hnutí na Novobydžovsku svědčí i tehdejší policejní hlášení. Vyčteme z nich i rostoucí strach a obavy celého buržoazního aparátu.

Za čtrnáct dnů po prvním komunistickém 1. máji v Československé republice se v Praze sešel XIV. sjezd Československé sociálně demokratické strany dělnické (levice). Z novobydžovského okresu se sjezdu zúčastnilo sedm delegátů, mezi nimi i s. Antonín Toman. Sjezd ze 14. až 16. května 1921 dovršil vývoj k založení nové revoluční strany a stal se zároveň ustavujícím sjezdem Komunistické strany Československa.

Na první plenární schůzi po sjezdu se organizace Komunistické strany Československa ustavila i v Novém Bydžově. Tímto historickým zasedáním byla plenární schůze v restauraci Na růžku v neděli dne 29. května 1921 od druhé hodiny odpolední. Koncem května a v dalších dnech se také postupně ustavily organizace Komunistické strany Československa v jednotlivých obcích Novobydžovska. Nejvýznamnějším organizátorem levice sociální demokracie a nově vytvořené komunistické strany v našem městě byl s. Jan Weber, s jehož jménem jsou spojeny i třídní zápasy strany v dalším období.

Odkaz bojové cesty nastoupené zakladateli Komunistické strany Československa před šedesáti lety se stal trvalou součástí revolučních tradic našich národních dějin a živým zdrojem poučení pro současnost i budoucnost.

Cesta ke vzniku KSČ v našem městě

17. října 1920

Na plenární schůzi sociálně demokratické strany v restauraci U nádraží se převážná část členstva přihlásila k levici.

5. prosince 1920

Na okresní konferenci levice v restauraci U nádraží přijata rezoluce vyjadřující jednomyslný souhlas se závěry zářijového sjezdu strany.

13. února 1921

Na okresní konferenci v hotelu Lev a plenární schůzi městské organizace levice v restauraci Na růžku vysloven jednoznačný souhlas s 21 podmínkami III. internacionály.

1. května 1921

Mohutná prvomájová manifestace pracujících ve znamení komunistického Svátku práce.

29. května 1921

Na plenární schůzi v restauraci Na růžku byla ustavena městská organizace Komunistické strany Československa.

Rada 5. 11. 1980

1. Návrh na zařazení akcí „Z" do volebního programu Národní fronty na léta 1981—1985.
2. Kontrolní zpráva o realizaci dopravního značení na území města.
3. Plnění plánu a rozpočtu MěstNV a zařízení za třetí čtvrtletí 1980.
4. Zpráva VLK na zajišťování služeb v Novém Bydžově včetně závazku Okresního stavebního podniku.

Rada 24. 11. 1980

1. Hodnocení předsedů komisí a členů rady MěstNV.
2. Politicko organizační zajištění voleb do zastupitelských orgánů NV v roce 1981 na území města Nový Bydžov.
3. Hřbitovní řád.
4. Plán práce pléna a rady MěstNV na I. pololetí 1981.

Rada 10. 12. 1980

1. Informační zpráva o činnosti Sboru pro občanské záležitosti od 1. 1. do 31. 10. 1980.
2. Zhodnocení jednotného plánu kulturně výchovné činnosti za rok 1980 a návrh nového JPKVČ na rok 1981.
3. Návrh pořadníku přidělení bytů na na I. pololetí 1981.

Rada 29. 12. 1980

1. Vyhodnocení socialistického závazku za rok 1980 a návrh socialistického závazku města na rok 1981.
2. Zpráva o kontrole stavebního materiálu akce „Z".
3. Zprávy VLK při MěstNV.

Rada 14. 1. 1981

1. Politicko organizační zajištění oslav Února.
2. Plány práce komisí při MěstNV Nový Bydžov.
3. Informace předsedy MěstNV o úkolech vyplývajících z příprav voleb v roce 1981.

Rada 4. 2. 1981

1. Zpráva o průběhu inventarizačních prací na MěstNV a jeho zařízeních.
2. Kontrolní zpráva k „Souboru opatření" — palivoenergetická situace na území města pro zimní období 1980—81.
3. Plán práce aktivu JSBVO.
4. Kontrolní zpráva o plnění individuální bytové výstavby za rok 1980 a návrh IBV na rok 1981.

Rada 18. 2. 1981

1. Socialistický závazek města k 60. výročí založení KSČ, k XVI. sjezdu KSČ a k všeobecným volbám v roce 1981.
2. Zpráva o činnosti Technických služeb města a jejich plán práce.
2. Zpráva o výsledku inventarizace na MěstNV a jeho zařízeních.
4. Politicko organizační zabezpečení veřejných schůzí OV.

Sbírejte léčivé rostliny

Již od nepaměti používal člověk rostliny jako prostředek k léčení nejrůznějších chorob. Od druhé poloviny 19. století začala výrobu léčiv ovládat chemie a úspěchy dosažené na tomto poli vedly mnohdy k podceňování tisíciletých zkušeností lidového léčitelství.

V současné době lze celosvětově hovořit o jakési renesanci léčivých rostlin. Vyhledávají se nové léčivé rostliny a hodnotí se možnost jejich léčebného použití. Velká pozornost se věnuje jejich pěstování a šlechtění. Je tomu tak především proto, že některé účinné látky neumíme vyrobit a nároky na objem produkce léčivých rostlin stále stoupají.

Je proto nutné, aby celá naše veřejnost pochopila, o jak závažný celospolečenský úkol jde a že na každém z nás záleží, zda budeme mít dostatek léků pro nemocné. Sběr léčivých rostlin není významný pouze pro naše hospodářství, ale představuje pro každého výhodný ekonomický efekt. Nákupní ceny za léčivé rostliny jsou v současné době vysoké a zaručují dobrý finanční přínos. Příjmy ze sběru léčivých rostlin nepodléhají dani z příjmu obyvatelstva. S celou problematikou procesu sběru, sušení, balení, uchovávání a odesílání rostlin se každý zájemce může nejlépe seznámit v krajských nákupnách n. p. Léčivé rostliny.

Tady mají velkou příležitost k získání větších finančních prostředků nejen důchodci, ale i společenské organizace a brigády socialistické práce. Tento úkol je také velice vhodný k uzavírání hodnotných socialistických závazků.

A. V.

Zdravotní péče o ženy v našem státě je na vysoké úrovni. Stará se o ženy ve všech obdobích jejich života od narození až po stáří.

Všestrannou péči věnuje stát těhotným ženám před narozením i po narození dítěte. V tomto období, kdy žena cítí, že má zodpovědnost za nový život, navštěvuje pravidelně zdravotnické zařízení a dodržuje pečlivě všechny pokyny zdravotníků.

Proč jít na preventivní prohlídku?

Méně zodpovědné ke svému zdraví jsou však ženy v pozdějším věku. Každá žena v období mezi 20—70 roky by se měla nejméně jedenkrát za 3 roky dostavit k preventivní lékařské prohlídce, aby se odstranila možnost vzniku rakoviny. Díky těmto pravidelným prohlídkám je možné zachytit onemocnění v počátečním stadiu, kdy nepůsobí potíže, samo o sobě není nebezpečné a jeho léčení je velmi snadné. U žen je možné počátky této nemoci snadno zjistit a úspěšně léčit. Zvyk chodit k ženskému lékaři až v případě obtíží již celé řadě žen uškodil. Při dnešním pokroku v medicíně, který umožňuje velmi úspěšný boj proti rakovině zejména v ženském lékařství, záleží jen na ženách, jak využijí tohoto pokroku ve prospěch svého zdraví.

Podle zdravotnických statistik se ženy na Bydžovsku dostavují na pozvání ženského střediska k preventivní prohlídce pouze v padesáti procentech. To nesvědčí o dobrém vztahu žen k jejich zdraví.

Proto, až dostanete pozvánku k lékařské prohlídce, zúčastněte se jí. Chrání vaše zdraví, zbaví vás obav a tím přispěje i k vaší duševní pohodě.

MUDr. Stanislav Keltner,
ředitel NsP Nový Bydžov

Zásobování tuhými palivy

V každém okrese je závod Uhelných skladů, který řídí krajský podnik Uhelných skladů. Závod Hradec Králové má tři sklady — v Hradci Králové, Chlumci nad Cidlinou a v Novém Bydžově.

Sklad v Novém Bydžově svou kapacitou není velký, ale úkoly má náročné. V rámci obvodu skladu je 7.500 domácností, 232 podniků, škol, zařízení a provozoven. Paliva se rozvážejí do 42 obcí — až do obcí Lodín, Ohnišťany, Kosice, Kobylice, Nechanice, Osek a Sekeřice. Na rozvoz paliva máme 7 dopravních prostředků, z toho tři auta 3 t, dvě auta 4,5 t a dvě multikáry. Řidiči jsou zařazeni i pro vykládku z vagónů. Pokud přijde uhlí ráno, dva řidiči vykládají a jejich dopravní prostředky musí stát. Při odpolední dodávce řidiči na vykládku nastupují hned po rozvozu, pracují, pokud vagóny nevyloží, a ráno znovu nastupují už v 6 hodin.

V roce 1980 dodaly doly skladu v Novém Bydžově 28.303,2 t paliva, tj. uhlí hnědého, černého, koksu i uhlí povrchového. Tímto množstvím jsme pokryli požadavky všech spotřebitelů do 19. listopadu 1980. Mimo tuhá paliva rozvážíme i dřevo, převážně měkké.

Hnědé uhlí dostáváme z dolů Herkules, Ledvice a Komořany, černé uhlí z Kladna a Gottwaldova a koks z ostravsko-karvínského revíru. Brikety do novobydžovského skladu nedostáváme, protože na vykládku není mechanické zařízení. Z mechanických zařízení má sklad na vykládku jeden šnekový vykladač KV 70 včetně transportéru do násypek (násypky jsou tři), jeden transportér na prosívání paliva (zbavení velkého množství prachu) a jeden nakladač typ HON. Skládka paliva je v původních prostorách u dráhy, na dvoře a v bývalé zahradě. Pro měkký spodek dnešním potřebám už skládka nevyhovuje.

Množství paliva pro sklad je ovlivněno fondem paliv krajského podniku Uhelných skladů. Krajský podnik dostane z centra určený fond pro celý kraj a ten rozdělí na okresní závody. Okresní závody pak udělují rozpis podle svého fondu pro sklady a zašlou Uhlozbytu požadavky, jak má vykrývat palivy sklady v rámci okresu v daném měsíci. Závod sám nemůže však přímo ovlivnit přísun paliva pro sklady Uhlozbytem. Tak se stává, že přísun paliva je nepravidelný.

Výše základních dávek pro spotřebitele je určena v rámci kraje krajským podnikem Uhelných skladů. V okrese Hradec Králové je základní dávka na rok 1981 pro lokální topení 23 q, etážové 33q, na každou další rodinu o 10 q více, pro ústřední topení 45 q, na další rodinu rovněž o 10 q více. V minulém roce nadřízený orgán rozhodl, aby spotřebitel, který vyčerpaný zálohový příděl z 1. čtvrtletí spálil, mohl za jistých podmínek dostat další uhlí. Takových případů bylo v obvodu skladu 293. Na děti narozené v letech 1979 a 1980 obdrželi spotřebitelé o 10 q navíc v 300 případech.

V roce 1981 na děti narozené v letech 1980 a 1981 dostane spotřebitel rovněž 10 q mimo zálohu. Naše socialistická společnost pokládá za svoji samozřejmou povinnost zásobit spotřebitele palivy ro zajištění tepla v rodinách a i v jiných případech. K tomuto cíli je také upřeno úsilí Uhelných skladů, jediného dodavatele tuhých paliv spotřebiteli. Sklad v Novém Bydžově zajišťuje i přesun paliva z ústředního skladu z Hradce Králové. Odtud bylo dovezeno po ose ČSAD 4.817 t. Uhelné sklady v Novém Bydžově mají celkem dvanáct zaměstnanců, kteří se svědomitě starají o plnění služeb spotřebitelům v dodávce paliva ve svém obvodu.

Josef Hanuš, vedoucí skladu

---

14. březen byl pro všechny bydžovské ženy velkým svátkem. MěstNV spolu s Městským kulturním střediskem pro ně připravil v rámci oslav MDŽ „Večer splněných přání". Byl to koncert malého dechového orchestru Skleněnka, který ve dvou vyprodaných představeních zahrál bydžovským ženám množství krásných písniček, k tomu jim zazpívali zpěváci této kapely a bylo i trochu veselého vyprávění kolem těch písniček. Dárek bydžovským ženám byl přijat s velkým ohlasem a už se ozývají hlasy, kdy zase si budou moci poslechnout populární písničky Ladislava Kubeše, Karla Vacka a dalších. Zkrátka — dobrá věc se podařila. Našim ženám bylo ten večer v divadle opravdu dobře.

Správnou výživou ke zdraví a hospodárnosti

V soutěži „Výživa a zdraví" v roce 1980, která měla heslo „Správnou výživou ke zdraví a hospodárnosti", soutěžily ve znalostech o správné výživě děti 4.—7. tříd základních devítiletých škol a děti ze zvláštní školy.

Jejich soutěžní úkol zněl:
„Slávek a Jenda jsou dva chlapci, kteří se zúčastní školního výletu. Žáci z celé třídy obědvají v restauraci. Slávek a Jenda sedí u jednoho stolu a prohlížejí si jídelní lístek. Každý si vybere něco jiného.

SLÁVEK si vybral *vepřový bůček, knedlík, zelí*, a protože je při chuti, objedná si dva plátky knedlíku navíc. Nápoj: *Pepsi cola.*

JENDA se rozhodl pro *vejce, špenát, brambory* a zakousl si ještě *tmavý chléb.* Nápoj: *Přírodní minerálka.*

Děti měly odpovědět, který chlapec se rozhodl správněji, proč a kterému chlapci zbylo více peněz, když oba měli 20 Kčs.

Na první pohled soutěž velice jednoduchá. Také ji děti ve většině zvládly velice dobře tím, že odpověděly: Správněji se rozhodl Jenda, když si vybral brambory, vejce a špenát, jemu také zbylo více peněz. Hůře již vypadalo zdůvodnění — proč. Ten, kdo odpovídal pouze obecnou odpovědí, že „Jenda si vybral zdravější jídlo", prokázal pouze elementární informovanost. Nemělo chybět zdůvodnění — např. „bůček je příliš tučný", „v bramborách je něco vitamínu C", „brambory se lépe tráví", „tmavý chléb obsahuje vitamíny skupiny B", „ve špenátu je železo" apod.

Určité procento vylosovaných správných odpovědí zasílá okresní oddělení zdravotní výchovy OÚNZ k celostátnímu slosování. Přejeme dětem z novobydžovských škol, které se soutěže o správné výživě zúčastnily, aby vyhrály hodně pěkných cen.

A. V.

NOVÝ BYDŽOV ŽIJE HOKEJEM

Městský výbor Národní fronty a Městský národní výbor v Novém Bydžově uspořádaly na počest výročí vítězství pracujícího lidu 2. ročník Poháru Vítězného února. Do turnaje se přihlásilo devět mužstev — JZD Rudá hvězda Králíky, Sokol Skochovice, Jablonecké sklárny, ZAZ, OSP, Východočeské tiskárny, Východočeské cukrovary, Strojobal Skřivany a ČSAO. Turnaj byl zahájen 2. prosince 1980.

Několik zajímavých výsledků I. kola turnaje: OSP — JZD RH Králíky 5:5, Jablonecké sklárny — ZAZ 3:4, ZAZ — Východočeské tiskárny 4:4, OSP — Jablonecké sklárny 14:4, JZD RH Králíky — ZAZ 6:2, Sokol Skochovice — Jablonecké sklárny 6:8, Východočeské tiskárny — JZD RH Králíky 10:2, OSP — Strojobal Skřivany 17:4, Jablonecké sklárny — ČSAO 8:0 a Jablonecké sklárny — JZD RH Králíky 7:3.

Po odehrání I. kola mužstva na 1. až 4. místě hrála dvoukolově o prvenství v turnaji. Do II. kola postoupila tato mužstva: Jablonecké sklárny, ZAZ, Východočeské tiskárny a Sokol Skochovice. Ze vzájemných střetnutí vyšel vítězně Sokol Skochovice, 2. místo obsadilo mužstvo Východočeských tiskáren a 3. místo mužstvo Jabloneckých skláren.

Tabulka II. kola turnaje

1. Sokol Skochovice	**42:12**	**12 bodů**
2. Východoč. tiskárny	**37:26**	**8 bodů**
3. Jablonecké sklárny	**22:41**	**2 body**
4. ZAZ	**18:40**	**2 body**

Na Zimním stadiónu v Novém Bydžově se hrál okresní přebor I. třídy okresu Jičín. Nový Bydžov měl v tomto přeboru zástupce TJ OSP. Okresní stavební podnik Hradec Králové se pravidelně zúčastňuje odborářských sportovních soutěží v kopané, stolním tenise a ledním hokeji. Právě hokej se stal v tomto podniku nejpopulárnějším sportem.

Zástupci mužstva Východočeských tiskáren přebírají cenu za druhé místo v Poháru Vítězného února *Foto V. Trutnovský*

Oddíl se přihlásil do okresního přeboru a druhé družstvo hrálo soutěž OOR pro neregistrované sportovce. Mužstvo bylo zařazeno do okresního přeboru Jičínska, kde mělo za soupeře následující mužstva — Sokol Nová Paka, Sokol Vitíněves, Sokol Stará Paka, Sokol Pecka a Sokol Chomutice.

V přípravě na svou první mistrovskou sezónu sehráli hokejisté několik přípravných zápasů s celky krajských soutěží. Tatran Kopidlno porazili 9:4 a Sokol Lány 5:3 a 10:5.

17. prosince 1980 mužstvo úspěšně zahájilo mistrovskou sezónu. Během celé soutěže prohrálo jen jednou a ve většině případů zvítězilo velkým brankovým rozdílem.

Výsledky zápasů:

OSP — Stará Paka	**17:1**	**21:1**
OSP — Nová Paka	**16:1**	**8:1**
OSP — Vitíněves	**6:2**	**8:7**
OSP — Chomutice	**5:1**	**8:10**
OSP — Pecka	**16:0**	**8:3**

Po vítězství v okresním přeboru mužstvo TJ OSP sehrálo kvalifikační zápasy o postup do krajského přeboru II. třídy. Nejprve porazilo vítěze okresu Semily Sokol Rovensko 7:0 a vítěze okresu Trutnov Tatran Hostinné — v Novém Bydžově 5:1 a ve Vrchlabí 6:1. Tím si zajistilo účast v krajském přeboru II. třídy pro sezónu 1981—82.

Vladimír Dvořák

Návrat tenistů do krajského přeboru

V roce 1978 sestoupilo A mužstvo dospělých tenisového oddílu TJ Jiskra Nový Bydžov do krajského přeboru 2. třídy a cílem pro rok 1979 bylo postoupit zpět do krajského přeboru 1. třídy. To se ale nepovedlo, protože bylo dost problémů se sestavou, které se nepodařilo vyřešit. Nezbývalo tedy nic jiného než dát dohromady dobrou partu a věnovat více času tréninku. A hned od začátku sezóny v roce 1980 šli hráči A mužstva pevně za svým cílem a poráželi jednoho soupeře za druhým. Výsledky zápasů:

Dynamo Hradec Králové B	7:4
Nový Bydžov B	6:5
Jičín	9:2
Nové Město nad Metují	7:4
Dvůr Králové nad Labem B	9:2
Lokomotiva Hradec Králové B	7:4
Jilemnice	7:4
Lázně Bělohrad	6:5
Červený Kostelec	8:3

V celé soutěži nenašli přemožitele a skončili tedy jasně na prvním místě. Na postupu se podíleli tito hráči: Miroslav Macner, Jiří Macner, Jiří Kučera, Pavel Štefan, Pavel Hušek, Blanka Žílová a Jana Šebková. Vedoucím byl Vladislav Mališka.

A jak v letošním roce v krajském přeboru 1. třídy? Cílem je udržet se, i když to nebude jednoduché. V této soutěži hrají elitní družstva Východočeského kraje (Dynamo Pardubice, oddíly z Hradce Králové, Trutnov, Chrudim, Dvůr Králové nad Labem a Česká Třebová). Tato družstva hrají celou zimu v halách a mají před našimi hráči určitý náskok. A mužstvo Nového Bydžova se připravuje jen jednou týdně v nové sokolovně, a to v sobotu 3 hodiny. Je to málo, ale i s tím se zatím musíme spokojit a doufat, že tréninkové podmínky pro přípravu na sezónu 1982 se ještě zlepší. U mužstva dojde k několika změnám. Vedoucím bude Miroslav Kučera a Pavla Štefana, který je na vojně, nahradí Jan Vorel. Sestava pro letošní sezónu tedy bude vypadat takto: Jiří Kučera, Jiří Macner, Miroslav Macner, Jan Vorel, Blanka Žílová a Jana Šebková. Věkový průměr těchto hráčů je 23,3 roku. Mužstvo je tedy velmi perspektivní a je zde záruka výkonnostního růstu.

Přijďte povzbudit a podívat se na hodnotný sport. Vždyť na tenise se hraje nejvyšší soutěž v Novém Bydžově. Informace o zápasech budou ve skříňce u lékárny.

Na závěr bych chtěl pozvat příznivce tenisu na sobotu 30. května, kdy se na dvorcích TJ Jiskra Nový Bydžov hraje již třetí ročník turnaje herců, zpěváků a hudebníků Novobydžovský trpaslík.

Jiří Macner

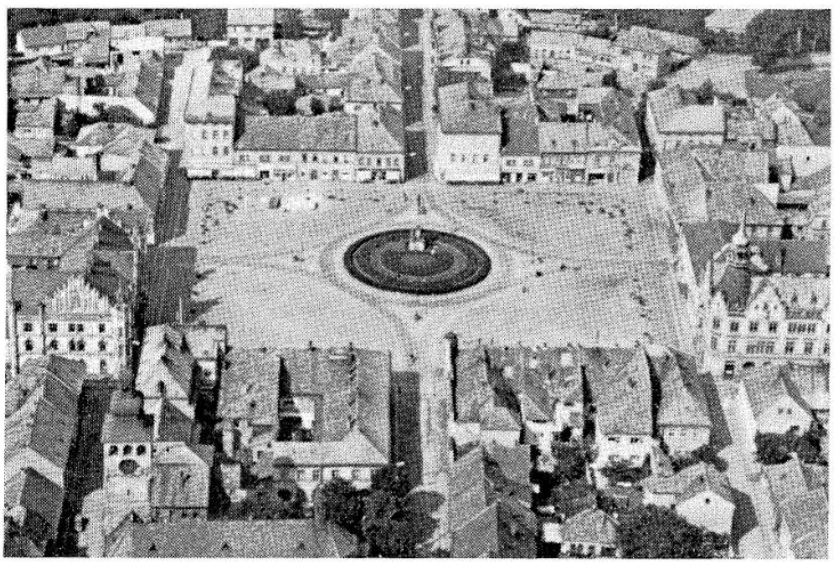
Proměny náměstí

Čtvercové náměstí s pravoúhlým vyústěním čtyř hlavních ulic do světových stran a čtyř dvojic vedlejších kolmých ulic v jeho rozích tvoří základ pravidelného půdorysu historického jádra města, který v urbanistice 14. století nemá jiné obdoby. Proměny zástavby na nynějším Mírovém náměstí patří k nejzajímavější oblasti topografie města. Každý dům zde má svoji bohatou historii. Její první řádky jsou sice velmi strohé a neúplné, ale další osudy domů a jejich majitelů jsou v písemných pramenech zaznamenány ve stále bohatší mozaice. Zcela zvláštní a jinými prameny těžko zastupitelnou část historie domů tvoří vzpomínky pamětníků, postihující každodennost života s neopakovatelnými lidskými příběhy.

Zde stručně připomeňme jen nejpodstatnější změny. Až na radnici a vedlejší Hruškovský dům bývaly ještě počátkem 19. století ostatní domy na náměstí dřevěné. Teprve po velkém požáru v roce 1817 se i na náměstí začalo stavět jen z cihel a kamene a zbývající dřevěné domy s podsíněmi byly v průběhu 19. století zbořeny. I nově stavěné zděné domy měly původně podsíně. Od poloviny 19. století je začali majitelé postupně zastavovat. Posledním domem, kde podloubí zůstalo ještě počátkem našeho století, byl rohový dům v jižní části náměstí (dnes budova lékárny).

Ve střední části náměstí bylo v roce 1716 dokončeno barokní sousoší mariánského morového sloupu a ve čtvrti před dnešní lékárnou stála od roku 1836 do roku 1923 kamenná kašna se soškou lva. Sošku lva s podstavcem ze staré kašny můžete dodnes vidět na tenisovém hřišti.

Původně nedlážděné náměstí dostalo první hrubou kamennou dlažbu až v roce 1844. Nynější úprava náměstí pochází z roku 1951. Kolem morového sloupu vznikl kruhový objezd a celá plocha náměstí dostala asfaltový povrch.

Pravidelný půdorys historického jádra města patří k ojedinělým příkladům vyspělé středověké urbanistiky i v celoevropském měřítku

Vyhlášené bydžovské korzo před lékárnou U zlaté koruny koncem 19. století (nyní prodejna papírnictví)

Detail z mariánského morového sloupu — hlavice sloupu se sochou P. Marie

Novogotická radnice stojí na místě původní renesanční radnice a vedlejšího Hruškovského domu. V letech 1862 až 1863 byly obě stavby z větší části zbořeny a nynější radnice byla postavena v letech 1863 až 1865 podle plánů chlumeckého zámeckého architekta Josefa Míči. První větší opravy byly prováděny v roce 1891, kdy nad vcho-

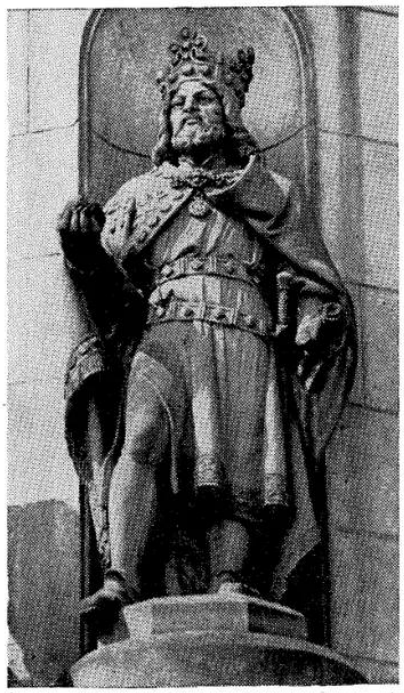

Náměstí s kamennou kašnou v době jarmarku (konec 19. století)

dem byly do výklenků zasazeny sochy Karla IV. a Jiříka Poděbradského, díla pražského sochaře Ludvíka Bartha. Radnice od té doby už dvakrát dostala novou omítku napodobující pískovcové kvádry — v letech 1920 a 1956.

Socha Karla IV. z výklenku radnice — dílo Ludvíka Bartha z r. 1891

Poslední dům na náměstí s podloubím před jeho zastavěním počátkem našeho století (nyní budova lékárny)

Skupina žebráků před lékárnou U zlaté koruny koncem 19. století (nyní prodejna papírnictví)

Po zboření Lalouškova domu v jižní části východní strany náměstí byla v letech 1906 až 1907 postavena budova spořitelny, stavba s výraznými prvky secese. Plány na ni vypracoval pražský architekt Jan Vejrych, který už dříve navrhoval stavbu okresního domu. Po zboření staré budovy hotelu U modrého lva a vedlejšího domu bývalé Moravské banky byl v letech 1958 až 1962 vybudován nový hotel Lev. Většina domů na náměstí získala v průběhu posledních let novou omítku a střešní krytinu. Největší změnu doznalo náměstí dne 31. března 1979. V 6 hodin 51 minut zde zazněla první rána hromadného odstřelu, která znamenala konec jedné fronty západní části náměstí — bývalého hotelu Schroll, Kazdova pekařství a Skřivanova uzenářství. Na uvolněné ploše je plánována výstavba Domu potravin.

Jaroslav Prokop

V KRAJI BYDŽOVSKÉM

V roce 1751 začala jedna z nejvýznamnějších kapitol v dějinách našeho města. V rámci tereziánské reformy krajského zřízení vznikl nový kraj Bydžovský a Nový Bydžov se stal sídlem kraje. Krajský úřad zůstal v našem městě jen do roku 1784, kdy byl přemístěn do Jičína, ale název kraje se nezměnil až do nové reformy krajského zřízení v roce 1850.

Rozdělení Čech na kraje prošlo během staletí mnohými změnami. Měnil se územní rozsah jednotlivých krajů a postupně se také rozšiřoval okruh působnosti krajských hejtmanů. Vedle rozsáhlé oblasti veřejné správy a části správy soudní byla činnost krajských hejtmanů zaměřena na správu berní a na vojenské záležitosti.

Před uvedenou reformou krajského zřízení měly Čechy od roku 1714 dvanáct krajů — Bechyňský, Berounský, Boleslavský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Kouřimský, Litoměřický, Plzeňský, Prácheňský, Rakovnický a Žatecký. V každém kraji působili dva krajští hejtmané z řad šlechty, jeden za stav panský a druhý za stav rytířský. Krajští hejtmané ale tehdy ještě sídlili na svých panstvích a statcích a odtud také řídili správu krajů.

Už od nástupu Habsburků na český trůn sílila snaha o přeměnu krajských hejtmanů ve výkonný orgán panovnické moci. Zestátnění krajských úřadů bylo dokončeno císařským reskriptem Marie Terezie z 23. ledna 1751. Namísto dvou hejtmanů v kraji byl napříště ustanovován pouze jeden. Nový hejtman se stal státem placeným úředníkem a musel vést úřad přímo v krajském městě. Krajského hejtmana zastupoval tzv. krajský adjunkt a vznikl i další personál krajského úřadu.

Čtyři největší kraje v Čechách byly rozděleny — kraj Žatecký na Žatecký a Loketský, kraj Plzeňský na Plzeňský a Klatovský, kraj Bechyňský na Táborský a Budějovický a konečně kraj Hradecký na Hradecký a Bydžovský. I když se pro nově vytvořené územní celky udržovalo ještě po delší dobu označení podíly, staly se hned od začátku zcela samostatnými správními jednotkami — novými kraji. Od císařského reskriptu z 23. ledna 1751 bylo tedy v Čechách šestnáct krajů — Berounský, Boleslavský, Budějovický, Bydžovský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Klatovský, Kouřimský, Litoměřický, Loketský, Plzeňský, Prácheňský, Rakovnický, Táborský a Žatecký. Název kraje také většinou souhlasil s krajským sídelním městem. Pouze kraje Berounský, Kouřimský a Rakovnický měly původně sídlo krajského úřadu v Praze a kraj Prácheňský v Písku.

O názvu kraje Bydžovského a prvním místě krajského úřadu rozhodla zásada uplatňovaná v celozemském měřítku — název kraje měl být odvozen od zvoleného královského města a uvedené město se mělo stát i sídelním krajským městem. V nově vytvořeném kraji nebylo proto o volbě názvu a místa pochyb — Nový Bydžov zde byl jediným královským městem.

Prvním krajským hejtmanem se stal Jan Václav svob. pán La Motte de Frintropp, majitel statku Holovousy, do reformy jeden z hejtmanů kraje Hradeckého. Nový hejtman hned 16. března 1751 požádal o změnu sídla krajského úřadu a navrhl přemístit je z Nového Bydžova na svůj statek do Holovous. V žádosti mimo jiné uváděl nevhodnou polohu Nového Bydžova v rámci kraje a stálé nebezpečí požárů v převážně dřevěném městě. První pokus o změnu sídla krajského úřadu skončil neúspěšně — hned 23. července 1751 Marie Terezie žádost zamítla.

Po dvaceti letech podal jiný krajský hejtman František Sádlo z Vražného další návrh na přemístění krajského úřadu z Nového Bydžova, tentokrát do Jičína. Opět vadila nevhodná poloha města vzhledem k severním oblastem kraje a hrozba ohně, tím spíše, že i registratura krajského úřadu byla umístěna v dřevěném domě. Nový Bydžov byl tehdy navíc bez samostatné pošty a bez hlavního silničního spojení.

Co chybělo Novému Bydžovu, měl naopak Jičín. Po dlouhém jednání byla celá záležitost předána do Vídně, ale k rozhodnutí došlo až později. Při návštěvě císaře Josefa II. v Jaroměři byl konečně 27. září 1784 vydán reskript o přeložení krajského úřadu z Nového Bydžova do Jičína. Úřad byl přemístěn ještě v témže roce. Nový Bydžov se pak ještě několikrát bezvýsledně pokoušel získat krajský úřad zpět. Dvorský dekret Leopolda II. z 20. ledna 1792 znovu a již definitivně potvrdil sídlo krajského úřadu v Jičíně. Novému Bydžovu tak po zrušení krajského úřadu zůstal pouze název kraje.

Seznamme se nyní alespoň ve stručném přehledu s územním rozsahem a s několika základními statistickými údaji Bydžovského kraje. Bydžovský kraj zaujímal západní část původního Hradeckého kraje. Na severu tvořila hranici Bydžovského kraje část zemské hranice s pruským Slezskem. Z

HRANICE BYDŽOVSKÉHO KRAJE (1751—1850)

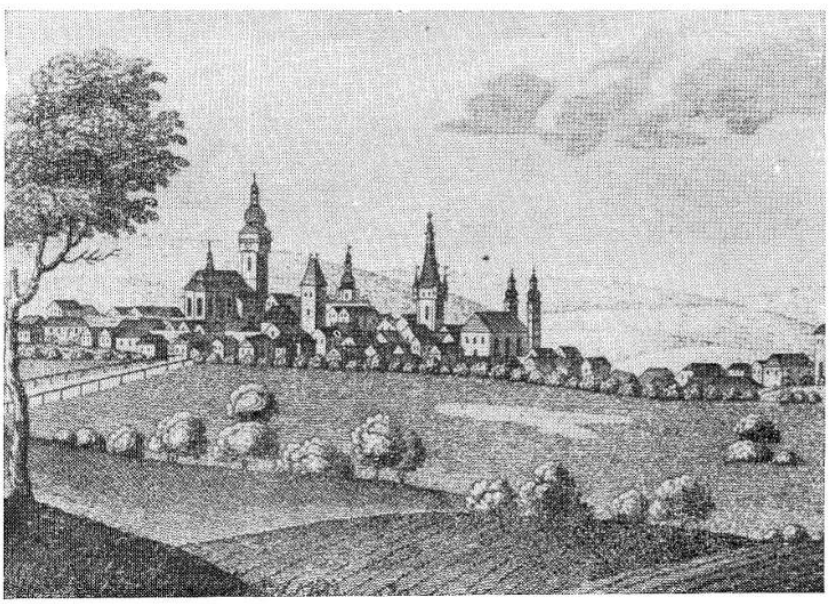

Krkonoš do kraje patřila západní část — od Nového Světa a Harrachova po Luční boudu. Nejdelší hranici se sousedním krajem mělo Bydžovsko s Boleslavskem. Hranice zde vedla až za Rokytnici nad Jizerou, Jilemnici, Lomnici nad Popelkou a přes širší okolí Jičína za Libáň, Kopidlno a Dymokury. V jihozápadní části Bydžovský kraj sousedil s krajem Kouřimským. Výběžkem rozsáhlého komorního panství Poděbrady zde Bydžovsko sahalo až ke Hradišťku za Sadskou a na jihu se krátce dotýkalo kraje Čáslavského. Na jihovýchodě sousedilo v delším úseku s krajem Chrudimským. Druhou nejdelší hranici měl Bydžovský kraj na východě s krajem Hradeckým. Hranice zde vedla přes širší okolí Vrchlabí za Mladé Buky, Vlčice, Pilníkov, Bílou Třemešnou a Bílé Poličany a odtud za Hořice, Sadovou a Nechanice.

Bydžov, Poděbrady, Radim, Sadová, Smidary, Vlčice, Vokšice s Velišem, Vrchlabí), *27 statků* (Barchov, Barchůvek, Bílá Třemešná, Cerekvice nad Bystřicí, Čermná, Čistá, Dobřenice, Fořt, Hlušice, Holovousy, Jeřice, Kovanice, Kunčice, Pecka, Popovice, Puchlovice, Skřivany, Sloupno, Sobčice s Vojicemi, Staré Smrkovice, Stračov, Studenec, Syrovátka, Tuř se Sběří, Volanice, Vysoké Veselí, Zvíkov), *1 komorní město* (Poděbrady), *1 komorní městečko* (Sadská z panství Poděbrady), *2 privilegovaná poddanská města* (Hostinné, Jičín z panství Kumburk), *3 poddanská města* (Chlumec nad Cidlinou, Městec Králové z panství Dymokury, Vrchlabí), *1 poddanské horní městečko* (Svoboda nad Úpou z panství Vlčice), *7 poddanských městeček* (Hořice, Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Miletín, Nová Paka z panství Kumburk, Pilníkov z panství Vlčice,

městem kraje. Z ostatních měst se mu počtem obyvatelstva nejvíce přiblížil Jičín. V závěru období se podstatně zvýšil počet obyvatel ve Vrchlabí, Rokytnici nad Jizerou, Nové Pace a v Jilemnici. Menší vzrůst zaznamenaly Hořice a Poděbrady a v posledním období Chlumec nad Cidlinou.

Období kraje Bydžovského v našem muzeu připomíná několik soudobých map a celkových pohledů na město. Zvlášť zdařilá je rytina krajského města Nového Bydžova na cechovním výučním listu. Cenné poznatky o kraji Bydžovském přinášejí hlavně příslušné svazky německy psaných topografií z knihovny starých tisků. Starší topografie Jaroslava Schallera věnuje Bydžovskému kraji poslední šestnáctý díl, vydaný v roce 1790. Zde na titulním listu najdeme další drobnou rytinu s celkovým pohledem na město. Zevrubnější Sommerova topografie popisuje

Celkový pohled na město od Metličan na rytině neznámého autora z konce 18. století. V převážně dřevěném městě výrazně vystupují hlavní dominanty — odleva kostel sv. Vavřince, Metličanská brána, stará radnice, Starobydžovská brána a kostel sv. Trojice

V současném územním členění státu Bydžovský kraj zaujímal z Východočeského kraje východní část okresu Semily, západní část okresu Trutnov, téměř celé území okresu Jičín (až na severozápadní výběžek), západní část okresu Hradec Králové a severozápadní okraj okresu Pardubice. Ze Středočeského kraje do Bydžovského kraje patřila východní část okresu Nymburk a severovýchodní výběžek okresu Kolín.

Podle soudobých statistických přehledů bylo v Bydžovském kraji v roce 1788 celkově 174.973 obyvatel. Do roku 1833 jejich počet vzrostl na 251.414. V roce 1847 měl Bydžovský kraj 285.778 obyvatel a rozlohu 47 čtverečných mil. Podle počtu obyvatelstva byl na šestém a podle rozlohy na dvanáctém místě v Čechách.

V roce 1788 bylo v kraji *1 královské věnné město* (Nový Bydžov), *21 panství* ([Lázně] Bělohrad, Bílé Poličany, Branná, Dymokury, Hořice, Hostinné, Chlumec nad Cidlinou, Jilemnice, Kopidlno, Kumburk s Úlibicemi, Lomnice nad Popelkou, Miletín, Milíčeves, Nový Smidary) a *10 poddanských městysů* (Černý Důl z panství Vrchlabí, Kopidlno, [Lázně] Bělohrad, Libštát z panství Kumburk, Mlázovice z panství Hořice, Nechanice z panství Sadová, Podhradí z panství Vokšice, Vysoké Veselí, Železnice k městu Jičín, Žiželice z panství Chlumec nad Cidlinou).

Uveďme ještě přehled růstu počtu obyvatel v největších městech kraje, jak jej zachycují statistiky z let 1788, 1833 a 1850.

	1788	1833	1850
Nový Bydžov	2.866	3.863	4.919
Hořice	2.404	3.205	3.799
Vrchlabí	2.260	2.757	4.061
Jičín	2.183	3.428	4.377
Poděbrady	2.150	2.834	3.267
Chlumec n. Cidl.	1.866	2.864	3.023
Rokytnice n. J. +)	1.787	2.066	3.453
Nová Paka	1.752	2.482	3.736
Jilemnice	1.557	2.056	3.173

+) Rokytnice nad Jizerou patřící k panství Jilemnice byla pouhou vesnicí!

Z přehledu vyplývá, že Nový Bydžov zůstával po celé období největším

Bydžovský kraj ve třetím svazku, vydaném v roce 1835. Jedinečné statistické údaje zachycuje i Seznam míst Bydžovského kraje z roku 1788. Situaci nedlouho před zrušením kraje zaznamenal Popis království českého, vydaný v roce 1848 Františkem Palackým.

Mnohem více poznatků ale může poskytnout studium vlastního archívního materiálu z činnosti krajského úřadu. Rozsáhlý fond z let 1752 až 1850 patří přes velké ztráty k nejlépe zachovaným fondům tehdejších krajů. Fond obsahuje 1413 kartónů spisů a 102 svazků knih a je nyní uložen ve Státním oblastním archívu v Zámrsku. Je možno bez nadsázky říci, že ukrývá velké bohatství dosud nepoznaných údajů nejen k celkové historii kraje, ale i všech jeho obcí a měst.

Rok 230. výročí vzniku Bydžovského kraje dává jistě vhodnou příležitost tuto polozapomenutou, ale významnou stránku dějin našeho města znovu připomenout.

Jaroslav Prokop

Staré památné stromy našeho domova

Dr. Dobroslav Žofák

I.

Statisíce let trvalo, než od konce třetihor a začátku čtvrtohor z tlupy hominidů, našich zvířecích předků, se vyvinul člověk. Jeho vznik a vývoj byl vázán především na stromy. Strom byl místem jeho zrodu, poskytoval mu útulek, obživu i dřevěnou zbraň. Hořící strom zapálený bleskem byl pro tehdejšího člověka zdrojem prvního poznání ohně. Je pravděpodobné, že předvěká těhotná žena se zpravidla zdržovala poblíž vody v dutinách stromů nebo v jejich korunách. Pro tehdejšího člověka byl strom symbolem života a síly. Jednotlivé části stromu mu připomínaly části jeho těla. Hledal v něm svou vlastní duši a krev. Strom považoval za živou bytost, která žije stejným způsobem života jako lidské tělo. V dutinách stromů, v jejich korunách i mezi kořeny viděl často nadpozemské bytosti, věci, jevy a síly.

Kulturní historie uvádí bezpočet literárních útvarů, které využívají námětů, o nichž byla zmínka. Vzpomeňme na námět básně Vrba z Kytice K. J. Erbena. Duše zakletá v stromě, to je motiv, který autor poznal v ústním podání na Novobydžovsku.

Krev v těle stromu je představa, s kterou se často shledáváme v pověstech, bájích, pohádkách a zkazkách o památných stromech, které skutečně existovaly nebo byly jen v ústním podání lidu.

Spisovatel V. Horyna v knize Stopami dalekých světů vypráví o mohutném dubu, který stával v hlubokém lese mezi Levínem a Převýšovem a který krvácel. Existence obrovitého dubu u Levína není smyšlenkou. Skutečně tam stál. Ochranářská literatura uvádí, že tento strom zanikl 28. září 1908 o osmé hodině večerní, kdy z jeho dutiny vyšlehl plamen a strom shořel. Podobně v Sálově Černé hodince stál krvácející habr na kopci Prašivka poblíž obce Habřina na Královéhradecku.

V dutinách starých stromů nebo poblíž stromů, které rostly nedaleko rybníků, bažin nebo močálů, někdejší člověk vídával strašidelná světýlka, někdy i ohnivé muže. U Nepolis u Chlumce nad Cidlinou v blízkosti Starochlumeckého rybníka stávala prastará lípa. Profesor novobydžovského gymnázia J. Košťál o ní v Českém lidu píše, že měla vyhořelý dutý kmen, v kterém sídlil muž, ohnivec. Je to zdánlivě fantastický námět, který má však reálný podklad. Staré vydoupnalé stromy skutečně často světélkují životní činností světélkujících bakterií. Uvažujeme-li snad přízračné světlo v pohybu, bylo to světlo samovzníceného bahenního plynu, který vznikal tlením vodních rostlin na mělčinách nedaleko rybníka.

Světýlka poletující kolem starých stromů se objevovala i v jiných obcích. Z rukopisné pozůstalosti dobřenického P. J. Procházky a z vyprávění F. Jirsáka a jiných dosud žijících letitých pamětníků jsou známy časté příhody, které se seběhly v Dobřenicích kolem starých stromů, v jejichž blízkosti se objevovala světýlka a pohybovaly se ohnivé přízraky. Není divu, vždyť obec Dobřenice podle dochovalých map ze začátku 18. století byla obklopena mnoha rybníky. To bylo ideální prostředí pro vznik bahenního plynu a jeho světélkování. Čtyři staré lípy vysazené v obci kolem božích muk u Kuklínek staly se dějištěm roztodivných příhod, které byly provázeny světélkováním. Jinými stromy, kolem kterých se objevovala světýlka, jsou lípy u barokové sochy sv. Jana Nepomuckého z r. 1729. V dobřenickém parku u bývalého zámku, v místech, kde bývala ovčárna, stojí dosud věkovitý dub. Byl rovněž místem, kde strašívaly světelné přízraky. O tomto dubu se dokonce vypráví, že vyrostl z dubové hole někdejšího zámeckého pána, který ji zapomněl vytáhnout ze země, do které ji předtím zarazil.

V starých vydoupnalých stromech hledali naši předkové často domov pohádkových osob. V lese Luhy u Chlumce nad Cidlinou podle dávného ústního podání sídlila v obrovitém vykotlaném vazu čarodějnice Morana. Tento strom a jeho tajuplné okolí inspirovalo V. K. Klicperu k napsání lidové báchorky Jan za chrta dán. Má charakter romantické hry. Morana, bohyně pohanských Slovanů, dala jméno prastarému památnému vazu. Jeho stáří jsme odhadovali na 800 roků. Žil až do r. 1962, kdy vyhořel. Obvod kmene u jeho paty měřil 1 020 cm, v prsní výšce dospělého člověka 900 cm, byl 18 m vysoký. Kmen na straně obrácené k cestě byl původně v šíři 60—100 cm otevřený. Ve výši 2,5 m se větvil v několik mohutných větví. V kmeni byly jizvy a otvory po opadlých větvích. Při jednom školním výletě se prý do jeho dutiny směstnalo 15 školních dětí. Koruna stromu spočívala na skořepině kmene, místy silné jen 10—15 cm. Omlazené větve postrádaly v posledních desetiletích soudržnost a snadno se lámaly. První konzervaci stromu provedl roku 1940 zasloužilý konzervátor ing. J. Frič z Čáslavě. Větve koruny byly staženy kovovými objímkami s táhly, dutina kmene byla opatřena dveřmi a její strop zakryt šindelovou střechou. Poslední zajištění stromu bylo provedeno r. 1955. Koruna postupně dožívala, a tak došlo 18. května 1962 k dalšímu vážnému poškození stromu vichřicí. Zbývalo tehdy jediné řešení. Zachovat aspoň torzo kmene. Práci na záchraně zbytku stromu byli pověřeni zaměstnanci Lesního závodu v Chlumci nad Cidlinou. Při práci je údajně obtěžovaly sršně usazené ve stromě, které chtěli „vykouřit". Tento neuvážený a neodpovědný čin měl za následek zánik stromu, který shořel až na malý zbytek kmene. Stalo se tak 26. července 1962.

Zánikem Morany byla ochuzena nejen příroda Chlumecka, ale i celého Východočeského kraje. Byla to nejen ojedinělá přírodní památka, ale i památka kulturní. Kolem mohutného kmene Morany a její rozkladité koruny procházela staletí. Majestát stromu působil emocionálně na tvorbu řady českých prozaiků a poetů (J. Vlasáková, M. Slach, V. Kovařík, V. Horyna, A. Tůma-Patry aj.).

Romantický příběh z pradávných dob zaznamenáváme též kolem památného stromu, zvaného Pardědub. Roste v katastru obce Skalička na Královéhradecku na příkré opukové stráni Skalka v místě, kde ústí Malostranský potok do Labe. Pardědub patřil údajně sedláku Pardovi, který před dávnými časy vlastnil pozemek, na kterém dub dnes stojí. V názvu Pardědub však zní i staré označení Paradub, který v pradávných dobách pravděpodobně tam stál a byl zasvěcen pohanskému bohu Parovi. Pod jeho korunou měli nepochybně naši předkové božiště a konali tam sněmy a soudy. Zdá se tedy, že dnešní Pardědub je následníkem někdejšího paradubu, uctívaného našimi pohanskými předky. Pardědub je uváděn i na mapách. Podle pověsti, kterou zaznamenal F. L. Sál v knize Pohádky, pověsti a národní písně Královéhradecka, odehrála se v těch místech tragédie dvou mladých lidí rytířského původu. K jejich památce byly tam před dávnými časy zasazeny dva duby. Jeden z těchto dubů začal časem usýchat, vždy v době, kdy byly v české zemi bída, mor nebo zlé vojny. Usýchal vždy na té straně, odkud nebezpečí přicházelo. Za třicetileté války uschl docela. O Pardědubu se traduje též zkazka, že mezi jeho kořeny je ukryta zlatá kachna s dvanácti zlatými kachňátky.

Motiv ze života rytířského stavu, který zpracoval V. Horyna v Pověstech z kraje Malátova a Klicperova, se vztahuje k památné lípě v Klamoši.

II.

Vraťme se k vzájemným vztahům stromu a člověka, jak je můžeme sledovat v průběhu historie lidského rodu. V určité fázi vývoje myšlení člověka u něho strom nabýval i kultovního významu. Byl zbožňován člověkem jako jiný přírodní jev. Pozdější člověk, pastevec a rolník, nebyl již svým životem tak těsně vázán na strom. Musel bojovat o své právo na obživu, kterou viděl v orné půdě, a proto kácel stromy a ždářil celé lesy. Divoká příroda si však vynucovala svým odporem a majestátem úctu člověka. Týkalo se to v plné míře i úcty ke starým stromům. To byly doby, kdy v posvátných hájích kolem staletých stromů byly stavěny mohyly mrtvých a zakládány svatyně pohanských bohů. Z ticha těchto hlubokých hájů se ozývaly hlasy kněží — žreců, volajících přítomné k bohoslužbám a obětem.

Zdá se, že božiště v těchto hájích byla nejspíše pod věkovitými duby, s korunami mohutného větvení a vystoupavými kořeny. Dub byl zpočátku posvátným stromem nejen germánských kmenů, ale i pohanských Slovanů. Teprve později Slované našli oblibu v lípě. První, kdo prohlásil lípu jako strom slovanský, byl náš slavný pěvec Slávy dcery J. Kollár.

Je pochopitelné, že věkovité duby nebo lípy, které byly božištěm, již neexistují. Právem lze se však domnívat, že v těchto místech vyrůstají dnes památné stromy staletého stáří jako potomci obětních stromů našich pohanských předků. Byla zmínka o Parděubu v katastru obce Skalička. Hořiněveská výšina Na rejdišti, na které stojí Hořiněveské lípy, je rovněž bývalou pohanskou nekropolí, založenou nepochybně v místech prastarých stromů. Staletá lípa Barchovka v katastru obce Babice, rostoucí v obci před kostelem, je nepochybně potomkem někdejších posvátných stromů na tomto místě. Bylo tomu tak i v Podlesí u Ohništan, v místě dnešního parku se staletými duby a v jeho blízkém okolí. Tato místa bývalých pohanských hájů jsou známa jako stará pohřebiště. Později pak mystika těchto hájů se stala překážkou šířícímu se křesťanství. Posvátné stromy a celé háje musely být káceny po vůli církve. Ještě v 11. století byla zápověď obětovati pod stromy a hledat v nich pomoc bohů. Sám kníže Břetislav II. (1092—1100) rozkázal ničit posvátné háje. Dlouho musela církev bojovat proti houževnatě zachovávanému kultu stromů, zejména v našich zemích. Církev ve snaze rychlejšího proniknutí mezi lid blahovolně dovolovala, aby na stromy byly zavěšovány církevní symboly, nejčastěji kříže a svaté obrazy, aby pod korunami stromů byly stavěny kapličky, boží muka a sochy světců. Za zmínku stojí nález, který byl učiněn na začátku tohoto století na Královéhradecku, poblíž obce Nepasic. V těchto místech byl tehdy z vyschlého řečiště Orlice vytažen obrovitý, zcela zčernalý kmen prastarého dubu. Při jeho zpracování se objevila uvnitř kmene zarostlá, umně vydlabaná kaplička s příklopem, v níž byl umístěn staroslovanský cyrilometodějský kříž. Tato památka měla svůj původ nepochybně v prvním tisíciletí našeho letopočtu, brzy po příchodu Cyrila a Metoděje do našich zemí.

Kaplička u hřbitova v obci Kratonohy byla postavena podle pověsti na paměť biskupa Vojtěcha v místech odpočinku při jeho misijní cestě do Polska. Kaplička byla asi před 250 roky ozdobena lípou.

Protože kácení stromů a celých lesů, ať již z příčin náboženských, či v souvislosti se získáváním orné půdy nabývalo postupem doby nežádoucího rozsahu, osvícený panovník Karel IV. vydal zákon proti tomuto počínání. Jím vydaný zákoník Majestas Carolina v r. 1353 přísně trestal ničení lesů.

Strom často přežívá dlouhou řadu lidských generací, je mostem, který je spojuje. Zachovává tak památku na některou z významných událostí z dějin obce, národa a státu.

Jednou z nejstarších lip na území Novobydžovska byla lípa v Křičově. Byla údajně vysazena r. 1620 k smutné paměti vítězných císařských vojsk na Bílé hoře. Koncem r. 1976 byla sražena vichřicí. Křičovská lípa mohla růst dodnes, kdyby MNV ve Smidarech respektoval několikráte opakované pokyny státní ochrany přírody a postaral se o náležitou konzervaci stromu. Dobu války se Švédy (1630—1635) pamatuje prý dub v obci Skalice na Královéhradecku, rostoucí u čp. 17, kde bylo stanové sídliště švédských vojáků. Dvě lípy Napoleonky v Hořiněvsi pod kostelem byly vysazeny ruskými důstojníky v době napoleonských válek. V obci Holohlavy při kapličce u bývalé kovárny nad hrobem Rusů z napoleonských válek na začátku 19. století roste mohutně rozkladitý kaštan. Zrušení roboty v Čechách r. 1848 připomínají lípy v Černilově, Kratonohách a Jeníkovicích. Robotní lípa v Jeníkovicích, která nese pamětní tabulku s datem zasazení 4. dubna 1849, svým vzrůstem dělá dojem mladšího stromu. Pod lípou je prý zakopáno orné nářadí používané za roboty, schránka s listinou a tehdy platnými mincemi. Na paměť zahájení českého sněmu zemského r. 1860 vysadili v Třebechovicích pod Orebem na hřbitově dvě lípy. Jedna z nich byla při rozšiřování hřbitova vykácena. Válka prusko-rakouská v r. 1866 zanechala po sobě na Královéhradecku početné kamenné a kovové památníky, které byly v nejednom případě ozdobeny stromy. Nedílnou součástí areálu bojiště z r. 1866 je v katastru obce Hořiněves výšina Na rejdišti, kde rostou dvě mohutné památné lípy. Jsou podstatně staršího data, než je pomník postavený v r. 1867 uprostřed nich. Tento pomník byl vztyčen na místě původního starého vysokého dřevěného kříže. Lípy dominují celému kraji. V roce války určovaly směr útoku II. pruské (slezské) armády na pozice rakouské armády. Početné, některé velmi pěkně vzrostlé stromy jsou nad hroby padlých v r. 1866 v lese Svib v katastru obce Máslojedy, na Chlumu a v jiných obcích na Královéhradecku. K válečnému roku 1866 má vztah i památný dub v Popovicích na Nechanicku. V obci je známý pod jménem „zelenáč". Je to nejstarší strom na území celého okresu Hradec Králové. Dosahuje stáří 500—600 let. U paty kmene měří 1 000 cm, v prsní výšce dospělého člověka 780 cm, je vysoký 18 m. Kmen je dutý. Ve výši 4 m se větví. Soudržnost koruny v průběhu života stromu byla narušena odlomením několika větví. Dutina kmene je po celé jeho délce, zejména u jeho paty otevřená. Je pravděpodobné, že dnešní otvory byly druhotně zavaleny kambiem. Nejsou totiž zdaleka tak veliké, jako byly v roce války, kdy údajně v dutině stromu se ukrývalo několik rakouských vojáků. Je však nepravděpodobné, že by v dutině stromu s ohledem na její velikost a velikost otvorů v kmeni měli rakouští vojáci polní kuchyň. O tomto dubu se též traduje, že v době třicetileté války poskytl naším exulantům kazatelnu a mohutnou klenbou větví útulek k bohoslužbám. Rok 1866 připomínají též lípy na starém vojenském hřbitově v Novém Bydžově a dvě lípy ve městě ve Smetanově ulici, kde zdobí sochu P. Marie postavenou jako díkůvzdání na odvrácení cholery v uvedeném roce.

III.

Před první světovou válkou v době rakousko-uherského mocnářství byly v některých našich obcích vysazovány stromy na paměť významných událostí v panovnické rodině. Kázala to tehdy pochybená loajalita k vládnoucímu císařskému rodu. V Dobřenicích oslavili r. 1879 pětadvacáté výročí sňatku císaře Františka Josefa I. s princeznou Alžbětou vysazením dvou lip na školním dvoře. Na paměť šedesátého výročí panování císaře Františka Josefa I. r. 1908 vysadili ve Výravě před kaplí lípu a ve Všestarech před školní budovou smrk. Obecní kronika ve Staré Vodě zaznamenává svatbu panovníkova syna Rudolfa s belgickou princeznou Štefanií. Při této příležitosti obec vysadila r. 1881 v blízkosti školní budovy dvě lípy. V Hořiněvsi při stejné příležitosti zasadili dvě lípy Na rejdišti, v místě Hankových sadů. Na Gottwaldově náměstí v Třebechovicích pod Orebem byly r. 1916, kdy nastoupil na trůn císař Karel, vysazeny dvě lípy. Podle fámy jeden strom byl pojmenován Karel a druhý Zita. Lípa Karel časem zašla. Podle obecní kroniky města Třebechovic pod Orebem při sázení Lípy svobody 1. května 1919 prohlásil náčelník tamního sokola, aby před časem vysazené lípy (Karel a Zita) nesly napříště jméno Lípy legionářů.

Oč radostnější a spontánní bylo v celé naší vlasti vysazování stromů na paměť osvobození naší vlasti z cizáckého jha v r. 1918. Byly tehdy vysazovány Lípy svobody. V našem okrese je vysadily obce Babice, Benátky, Blešno, Divec, Dlouhé Dvory, Dobřenice, Chlum, Chlumec nad Cidlinou, Jeníkovice, Káranice, Klamoš, Křičov, Libčany, Lišice, Lubno, Malšovice, Máslojedy, Nepasice, Nerošov, Nový Bydžov, Písek, Plotiště nad Labem, Polanky nad Dědinou, Prasek, Radostov, Rozběřice, Slatina, Smidary, Stará Voda, Stěžery, Střezetice, Těchlovice, Třebechovice pod Orebem, Urbanice. Většina těchto stromů představuje doprovodnou zeleň památníků padlých v první světové válce. Některé z nich mají pohnutou historii. U Lípy svobody v Novém Bydžově je pískovcový kámen, na němž je zápis, že lípa byla vysazena 30. března 1919, zničena fašisty 10. října 1940 a znovu vysazena r. 1946. Mnohé z těchto stromů svým mohutným vzrůstem a krásným tvarem koruny jsou esteticky velmi působivé a slibují, že z nich budou za několik desetiletí jedinečné přírodní památky. Chlumec nad Cidlinou se může pochlubit i Lípou svobody, která byla vysazena 29. dubna 1946 na paměť osvobození města Rudou armádou. V Babicích vysadili Lípu svobody r. 1970 na paměť dvacátého pátého výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou.

Dokončení příště

ABY SE NEZAPOMNĚLO...

Toho roku 1905 byl horký červenec tak, jak má být. Přesto, že sluníčko se chystalo již schovat za Borek, sálaly kočičí hlavy na dlažbě bydžovského rynku jako rozpálená pec. Po ní drkotaly poslední fůry s obilím. Pro dnešek práce končí — je sobota a na kalendáři ve výčepu hotelu Schroll svítí dvě dvojky vedle sebe. Na první pohled nic zvláštního, život běží stejně jako každý jiný den. Ale bystrý pozorovatel zjišťuje, že tomu tak všude není. Pan knihkupec Mikousek, který měl krám hned naproti hotelu Schroll, dnes zavřel o něco dřív, aby se řádně připravil na tu schůzku. Pečlivě se oholil, z jarmary vyrukovaly sváteční šaty a byl takový celý rozechvělý, divil se, jak ten čas pomalu utíká... V jednom domě ve Sloupenské ulici nebylo také takové ticho, jak tady je zvykem. Bystrý studentík Julius nemohl a nemohl vybrat dost vhodný naškrobený límec, knoflíčky se také nehodily — ruka nemohla zapnout knoflíky u manžet: „No, co to se mnou dneska je?" V mnoha bydžovských domácnostech to nebylo o mnoho lepší. Tu nebyla dost naženlená sukně, tam zase stuha na klobouku se nezdála dost slavnostní — maminky nestačily uklidňovat své dcery, že všechno je v pořádku, že jí to sluší a že ty šaty na tu slávu — to je právě ono, co se na to hodí. Ale proč všude ten shon, to čekání, ta nervozita?

Počkejme ještě chvíli — uvidíme! A nečekáme dlouho. Je po půl osmé večer, dne 22. července 1905. Pan Mikousek vyklouzl ze svého krámu, přeběhl ulici a rovnou do hostince „U Schrollů". Také student Julius už to nevydržel a přiběhl o půl hodiny dříve. Z kouta náměstí vyběhly dvě rozesmáté dívky — a kam že to míří? Snad ne? Také do hostince? Co tomu řeknou lidé? Ale nejsou samy! Tam spěchá postavička muže, tu další dívky, tam zase vážnější pánové a všichni do hostince na rohu náměstí. Tam je vítá drobná postava nájemce hostince — také celý ve slavnostním, i cvikr na jeho nose je nablýskán víc než obvykle. Jeho „pěkně vítám, přátelé" zní upřímně a přátelsky. Hned je uvádí do zadní místnosti, která se jen blýská čistotou, bílé ubrusy svítí jako alabastr, uprostřed dlouhý stůl se dvěma řadami židlí. Návštěvníků přibývá, debata je velmi vzrušená, čeká se netrpělivě na začátek. Čeho?

Schůze — ale jaké! Však se dočkáte, už to nebude trvat tak dlouho, osmá hodina se blíží. Ve výčepu se zatím předává „služba", protože pan šéf nesmí na té schůzi chybět, ba co říci, je hlavním aktérem a svolavatelem. Přebírá tedy živnost druhý člen rodiny. Pan František Kabelák st. ještě jednou přetřel kapesníkem cvikr, oprášil černé sako a vplul mezi ostatní do zadního lokálu, protože chtěl přijít včas. Na věži u Vavřince právě odbíjelo osm. Tak konečně přišla ta chvíle. Muž v čele stolu povstává, zazvoní tužkou na sklenici piva a poprosí o ticho. Všechno ztichne, na všech tvářích vidíš důležitost okamžiku. Přátelský hlas od čela stolu klidným, příjemným tónem uvítá všechny přítomné, rozhlédne se po celém lokále, s uspokojením zjišťuje, že jsou tu všichni, kteří dnes by u toho měli být. A nechme tedy znít jeho hlas a buďme tak alespoň v duchu v tuto chvíli mezi ostatními.

Vážení a milí přátelé!

Přišla konečně dnes ta chvíle, o které již dlouho mluvíme a o které sníme. Dlouhá léta nás všechny spojuje jedna veliká láska, láska k múze Thalii, sloužíme jí už léta — a všude tam, kde je nás třeba. Naši studenti při svých slavnostech, všechny korporace a spolky našeho města naši činnost vítají a stále si žádají naši práci, ale co je to platné — nemáme dosud svůj řádný spolek, svůj výbor, nehospodaříme si na svém — nemáme stálý stánek, o který bychom se starali a zvelebovali jej, kde bychom zkrátka a dobře byli doma a pracovali k rozkvětu kulturního života našeho města. Dávám proto jménem nás všech návrh na to, abychom si založili vlastní divadelní spolek po vzoru některých měst v našem kraji. Prosím, abyste se k této věci vyjádřili, dali své návrhy a případně si zvolili svůj prvý výbor a zároveň podali návrhy na pojmenování našeho spolku. Řečník usedl a místo diskuse se ozval mohutný potlesk a volání „souhlasíme". Debata netrvala dlouho, vše bylo za dlouhých večerů o zkouškách nebo sezení v hostinci na náměstí podiskutováno a tak během krátké debaty byl jednomyslným souhlasem založen *„Spolek divadelních ochotníků v Novém Bydžově"*. Zvedlo se tehdy k hlasování 11 rukou pánských a 11 něžných dámských ruček. Zvoleno jednomyslně. Zároveň rozděleny funkce a hned také stanoveno datum prvého představení a provedena volba kusu. A tak pro bydžovské ochotnické divadlo byla do kroniky vepsána prvá dvě památná data, a sice:

22. červenec 1905 — založení spolku divadelních ochotníků a

8. říjen 1905 — kdy v divadle „Na kopečku" bylo sehráno prvé představení spolku, ke kterému byla vybrána hra F. A. Šubrta *„Žně"*.

A tak tedy v minulém roce uplynulo 75 let od založení nynějšího souboru „Jirásek", který po celé tyto tři čtvrtiny století sloužil svým spoluobčanům a staral se o obohacení kulturního života našeho města.

Zdeněk Smutný

ZA DOBROU DECHOVKOU

Skladby Ladislava Kubeše šíří slávu české dechové hudby nejen doma, ale i v zahraničí. Hudební skladatel si velmi oblíbil i bydžovský amatérský dechový orchestr Skleněnku a už několikrát přijel na koncerty svých skladeb do našeho města. V roce 1979 měl v Novém Bydžově celkem čtyři koncerty, v minulém roce tři. Úspěšná spolupráce Ladislava Kubeše se Skleněnkou pokračuje.

LADISLAV KUBEŠ se narodil v roce 1924 ve vesničce Borkovice u Tábora. Hudbě se vyučil u svého otce, který byl populárním kapelníkem ve svém okolí. Aby zdokonalil své hudební vzdělání, vystudoval soukromě tehdejší státní konzervatoř ve třídě prof. Šimsy ve hře na pozoun. Za války byl nasazen do varieté v Německu. Po ukončení války působil v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích a v symfonickém orchestru v Mariánských Lázních. Na vojně hrál ve vojenské posádkové hudbě v Jindřichově Hradci pod vedením kapelníka Ferdinanda Škrobáka, pozdějšího vedoucího hudby Hradní stráže v Praze.

Své skladatelské pokusy začal na vojně v roce 1948. Do dnešního dne složil přes 200 skladeb, převážně pro dechovou hudbu. Více jak tři čtvrtiny těchto skladeb natočil Čsl. rozhlas ve svých pořadech. Jako Jihočecha ho Čsl. rozhlas vyzval, aby upravoval staré jihočeské písně, a tak je zachoval pro budoucí generace.

Skladby Ladislava Kubeše hrají nejen naše přední dechové soubory, jako jsou Ústřední hudba ministersva vnitra a Ústřední hudba čsl. armády, ale i všechny dechové orchestry u nás, které mají rády dobrou dechovou hudbu.

Na zájezdech našich předních orchestrů do zahraničí byly hrány i skladby Ladislava Kubeše. Líbily se tam tak, že dnes se hrají jeho skladby v SSSR, NDR, NSR, Rakousku, Mongolsku, Anglii, Kanadě, Japonsku, Francii a Švýcarsku.

Na deskách už bylo natočeno téměř 40 skladeb L. Kubeše. Pro velký zájem v zahraničí jsou tam jeho skladby vydávány tiskem, tak např. ve Švýcarsku 19 skladeb, v NSR 8 a v Rakousku 7 skladeb.

Hudební skladatel Ladislav Kubeš má také svůj malý dechový orchestr zvaný populárně „Kubešova osmička", se kterou jezdí nejen po celé republice, ale známe ji z pořadů Čsl. televize. Jezdí s ní však také do zahraničí. Např. v Rakousku pro stanici Radio-Regional-Linz natočil tento orchestr celý pořad. Orchestr je složen z předních hudebníků orchestru Národního divadla v Praze.

Přátelé dobré dechové hudby jistě uvítají, že Kubešova osmička v květnu vystoupí s celovečerním pořadem autorových skladeb i v našem městě.

Z. S.

Několik zastavení...

Motto:

I vzletného pera počal jsem se jati,
aby moje myšlenky patrně byly znáti

Jaroslav Cidlinský

(Úryvek)

Ponurá, majestátní, dvoupodlažní budova, jakoby do sebe zachmuřená, stojící u místa bývalého starého hřbitova, víc jak sto let stará, v intervalech osvětlovaná pouliční blikající a ve větru kymácející se nárožní lampou, hledí v mrazivém předadventním podvečeru ztemnělými okny a opryskanou omítkou na protější stavbu chrámovou. Teď zdá se, že ze středověkých dávno zašlých hrobů vystupuje skrze zdi umbra předků, jež mlčenlivě promlouvá do našich dní. Jakmile se snesl a dosedl na malé prostranství lahodný klid, počalo sněžit. V čerstvě napadnutém, pod nohama chrupajícím, kyprém, jiskřivě zářícím sněhu prosvětlovaly krystaly vloček jako drahokamy rozsypaných diamantů. Ba naopak v letních měsících tu kolemjdoucí spatří zas bujně pučící trávu achátové barvy, deroucí si cestu ke slunečnímu světlu mezi šedými a bílými kostkami chodníku. Spadnuvším deštěm právě smytá uliční belgická dlažba, nerozlučně sžita s rázem historického okolí, nemlčí. Vždyť ona je pamětliva všech šlépějí těch, kdož tudy procházeli. Navždy v ní zůstaly věčné stopy nesmrtelného národního spisovatele prof. Aloise Jiráska. Jak sugestivní, půvabné, okouzlující a všem drahé je toto proslulé místo v každém období.

Vzdávám hold vědě a umění. Ušlechtilé a vznešené myšlenky proudí mým nitrem. Jaké hluboké morální emoce tu vznikají, asociace vyplňují mozaiku prázdného vějíře poznání. Taková atmosféra obklopuje naše novobydžovské gymnázium v letošním čtvrtém roce jeho generální rekonstrukce a přístavby.

* * *

Čas žije, utíká jak voda horských bystřin, zaniká v moři, znovu a znovu vyvěrá nadpřirozená síla života a času z temných hlubin země. Čas pracuje a umírá, pak znovu se rodí jako veškerý pozemský život. Kdo jen ví, kolik lidských osudů se zde sešlo, kolik poznání zde našly tisíce zvědavých žáků? Kolik zdravé české inteligence v těchto zdech již odrostlo? Každý den se tu ozýval hlaholící smích rozjařených mladistvých očí, přísné pohledy a důstojná chůze profesorů i hodinu po hodině od osmi do čtyř vyzvánějící zvučný elektrický zvonek. Dnes se již mohutné dřevěné dveře neotevírají, jejich závěsy nezpívají svoji píseň Ave homo, ani tu nespatříš vlídného, věčně ustaraného a uspěchaného pedela, který ráno co ráno

Průčelí budovy gymnázia bezprostředně před novou úpravou

Foto M. Bydžovský

cinkal po schodištích a v chodbách objemným svazkem klíčů. Ty tam jsou časy, kdy zněl v jarých uších rezonující hlas zvonu věžních hodin, dusot podkov na kopytech koňů i hrčící kočáry projíždějící kolem. Vábnou vůni rozkvetlých medonosných lipných květů a tikající ptačí chór nemilosrdně odvál s časem v dál zefýr. Napjaté předexamenové chvíle, zrychlený dech, chvění bušícího srdce, nepříjemné svírání hrdla, ticho panující v maturitních třídách, bleskurychlé ohlédnutí bystrého profesora při opisování, slavnostní předávání vytouženého maturitního vysvědčení i rozlučkový zpěv Gaudeamus igitur. To vše dnes patří minulosti. Vzpomínám na zdejší profesory. Nemohu opomenout malíře prof. Jana Vavřinu, folkloristu prof. Josefa Košťála a řady dalších minulých i současných profesorů.

* * *

Léta ubíhala. Zub času zaznamenal své. Gymnázium stálo před svým druhým zrodem, jako tenkrát v sedmdesátých letech minulého století, kdy vystřídalo nižší reálku. Volební program vytyčený Národní frontou počítal s investicí na obnovu této budovy. Obnova byla nejednou vyzdvižena jako nutná a potřebná. A k rozhodnutí došlo.

Dokončení na str. 14

Dokončení ze str. 13

* * *

Brzy poté v hřejivém podzimu roku sedmdesátého sedmého se akce za obnovu rozbíhá na plné obrátky. Novobydžovští stavbaři z Okresního stavebního podniku se pouštějí do práce s mimořádným nadšením. Dnes se za dveřmi a na nádvoří ozývá neúnavná píseň strojů. Dobrá práce jde od ruky všem, jak se patří. Přes nevysokou betonovou zídku dvora zvědavý kolemjdoucí spatří čerstvě stavěné okrověpurpurové cihloví křídla nové přístavby. Z nitra dvora uslyší pneumatické oddechnutí těžkotonážního vozu z brzdové soustavy, hřmot sbíječky, vrčení elektromotoru stavebního vrátku, pokyny mistra a bušení kladiv v dlaních učňů.

* * *

A tempus fugit, adaptace pokračuje, vzpomínky se vracejí. Bezpočet občanů prošlo kolem této budovy za dobu její existence. Co vše se zde událo! V mé mysli vyvstává postava vetchého, malého dědečka s brejličkami a hůlčičkou, zachumlaného do opelichané hnědé beraničky, s urousanými filcovými botami na nohou. Sotným krokem se šourá, zastavuje se, aby si na okamžik odpočal a nabral sípavého dechu. Tenkrát mrzlo. Jeho bílý dech pozvolna vystupoval od seschlých rtů a ztrácel se někde v půli přízemních oken. Celá léta tudy chodil mezi jedenáctou a půl dvanáctou na obědy do hostince Tatra. Byl lékařem. Zachránil a uzdravil mnoho lidí, snad také proto si ho všichni, kdož ho znali, tolik vážili a měli ho tak rádi. Za mých klukovských let při cestě ze školy každý den jsem ho vídával a současně zdravil. Jednou mně věnoval na své obvyklé cestě oranžový pomeranč. Nechával jsem si ho na památku a uschovával na nočním stolku, i když byl celý od prachu a již značně seschlý. Ani nevím, kam se tenkrát ztratil. Pokaždé, vida procházet pana doktora obvykle v místech, kde se chodník deltovitě zúžoval a vedl kolem tělocvičny, šel jsem stranou, až k samé zdi, abych uvolnil cestu pro tohoto skvělého člověka. Dlouho, dlouho potají na rohu jsem stál a díval se v hustě padajícím sněhu, až „děda" zajde za roh posledního baráku do ulice Na šarlejích. Tehdá, bylo to, myslím, v červnu, šel pan doktor kolem. Nejprve se zastavil, smekl odřený černý sametový klobouk, zdálo se, že rozmlouvá s budovou, snad i myslel ve své uzavřené samotě na jeho profesory a spolužáky za mladých studentských let, kdo ví ... Když odcházel, opíraje se o hůl, ohlédl se nazpět, narovnal svoje bedra, přivřel smutné, sinalé oči a několikrát, jen tak pro sebe, pokývl hlavou, pokrytou šedým vlasem. Ještě jednou se chtěl rozloučit a obrátit, ale již se neobrátil, šel dál.

Nově upravené průčelí gymnázia koncem roku 1980

Foto M. Bydžovský

Netušil jsem, že vidím pana doktora naposledy. Dnes už jen málokdo si vzpomene na pana doktora, profesora ..., možná jen roztrhané, nesouvislé vzpomínky pamětníků oněch let. Dávno uhasly jiskrné a bystré oči, již dotloukla předobrá a milá srdce těchto bývalých žáků, kdo si jen vzpomene ...

Vybráno z rukopisu „Mé město". In perpetuam memoriam studentům novobydžovského gymnázia Miroslavu Potůčkovi, Františku Mauerovi a Aleši Tůmovi umučeným ve fašistických koncentračních táborech za druhé světové války.

Věnuje autor

S pomocí knih se mnozí stávají učenými i mimo školu, bez knih pak nikdo nebývá učený ani ve škole. Jestliže tedy milujeme školy, milujeme i knihy, duši škol. Neboť nejsou-li školy oživovány knihami, jsou mrtvy.

Jan Amos Komenský

Naši matriky

NAROZENÍ

Prvním občánkem roku 1981 se v Novém Bydžově stal PETR BADEA, syn manželů Badeových, Petra a Blanky, rozené Kožíškové, bytem Nový Bydžov, Klempířská 1470.

Narodil se v chlumecké nemocnici — vážil 3.880 g a měřil 52 cm.

Přejeme jemu a všem dětem, které se narodí v tomto významném roce na počátku nového desetiletí, aby vyrostly ve zdraví a míru pro radost svých rodičů i celé společnosti.

Foto: MUDr. Jaroslav Krenčík

od 13. 11. 1980 do 28. 1. 1981

1980

13. 11. **Luboš Holásek,** N. Bydžov, č. Starý Bydžov 14
16. 11. **Alena Vondrová,** Nový Bydžov, Fučíkova 854
21. 11. **Martina Krejčová,** Nový Bydžov, Revoluční 141
26. 11. **Miloš Košátko,** N. Bydžov, Na Švarcavě 1258
29. 11. **Monika Líbalová,** Nový Bydžov, Dukelská 1021
30. 11. **Oldřich Kalvoda,** Nový Bydžov, Erbenova 1273
6. 12. **Lukáš Fikr,** N. Bydžov, Jungmannova 1544
9. 12. **Michal Pánek,** Nový Bydžov, č. Zábědov 83
11. 12. **Petr Chocenský,** Nový Bydžov, Otmarka 360
12. 12. **Vladimíra Košlíková,** Nový Bydžov, Husova 1176
18. 12. **Tomáš Černý,** Nový Bydžov, V ráji 1323
19. 12. **Robert Novák,** Nový Bydžov, č. Sloupno 52
20. 12. **Jitka Brandejsová,** Nový Bydžov, Havlíčkova 128
24. 12. **Jan Pavelka,** Nový Bydžov, Smetanova 1274
27. 12. **Kateřina Chlíbková,** Nový Bydžov, č. Zábědov 9
29. 12. **Jiří Hotmar,** Nový Bydžov, Husova 1190

1981

7. 1. **Petr Badea,** Nový Bydžov, Klempířská 1470
11. 1. **Lukáš Ondra,** Nový Bydžov 699
12. 1. **Martin Nešpor,** Nový Bydžov, č. Sloupno 61
18. 1. **Radek Čonka,** Nový Bydžov, Husova 1228
19. 1. **Radka Králová,** Nový Bydžov, č. Zábědov 88
28. 1. **Jana Bradnová,** N. Bydžov, č. Starý Bydžov 167

SŇATKY

od 13. 12. 1980 do 21. 2. 1981

1980

13. 12. **Vladimír Kozák,** Praha 8 - Invalidovna 606
Iva Janková, N. Bydžov, č. Nová Skřeněř 31
20. 12. **Vladislav Jilemnický,** Lovčice 160
Lenka Blažková, N. Bydžov, č. Zachrašťany 74
20. 12. **Milan Pospíšil,** Žiželice n. C., Poděbradova 197
Jarmila Glattová, Nový Bydžov, Revoluční 18
20. 12. **Zdeněk Sůra,** Rohoznice 63
Irena Valášková, Nový Bydžov 1409
20. 12. **Bohumil Krejčí,** N. Bydžov, č. Zachrašťany 91
Iva Volejníková, Kosičky 75

1981

10. 1. **Luboš Turek,** Nový Bydžov, Smetanova 1624
Marie Gloserová, Nový Bydžov, Karla IV. 209
7. 2. **Josef Vidra,** Měník 37
Vlasta Jechová, Nový Bydžov, Dukelská 971
7. 2. **Milan Janouch,** Nový Bydžov, č. Lužec n. C. 224
Marcela Pomezná, Nový Bydžov, č. Lužec n. C. 126
21. 2. **Radomír Vondruška,** Hlušičky 73
Dana Rychterová, N. Bydžov, č. Starý Bydžov 182

ZLATÁ SVATBA

17. 1. **František a Marie Moravcovi,** N. Bydžov, č. Starý Bydžov 177

ÚMRTÍ

od 22. 11. 1980 do 4. 2. 1981

Růžena Wassebauerová	73 let
Josef Ulík	75 let
Anna Hladíková	79 let
Jaroslav Tomášek	75 let
Milada Vašáková	76 let
Bohumil Vávra	56 let
Ludmila Süssmilchová	88 let
Josef Teplý	67 let
Antonín Bohuněk	71 let
Oldřich Škarydko	66 let
Emilie Brzáková	85 let
Josef Kofránek	82 let
Emilie Brettová	92 let
Anna Vondrušková	78 let
Bohumír Daněk	68 let
Josef Pokorný	80 let
Věra Langrová	75 let
Zdeňka Emanovská	27 let
Františka Spejchalová	90 let
Marie Magdalena Marelová	83 let
Františka Ryglová	88 let
Božena Drobná	76 let
Eduard Matys	66 let
Anna Klozová	81 let
Jiřina Pacovová	57 let
Marie Hartmanová	58 let
Markéta Šolínová	78 let
Ladislav Vazač	72 let
Františka Hladíková	78 let

ODCHÁZEJÍ

Není tomu dávno, co jsme slyšeli o náhlém odchodu dlouholetého profesora zdejšího gymnázia, vynikajícího filologa a oblíbeného pedagoga Radoslava Schustera, a v neděli 28. prosince minulého roku přichází smutná zpráva, že v broumovské nemocnici zemřel ve věku 72 let náš studentský kolega profesor Rudolf Paul, absolvent zdejšího gymnázia a v letech 1936 až 1942 jeho profesor latiny a francouzštiny.

Rudolf Paul svým celým životním zaměřením byl přímo určen k dráze pedagogické a nemohl studovat nic jiného než klasickou filologii, v níž byl skutečným mistrem. Vedle toho získal velké znalosti v oblasti moderní filologie. Byl též velmi pohotovým příležitostným básníkem. Pro své pedagogické schopnosti a taktní jednání získal oblibu a vážnost nejen mezi svými kolegy, ale i mezi studenty.

Profesor R. Paul velmi miloval naše město a jeho okolí a ať byl kdekoliv, každé volné chvíle využíval k častým návštěvám Nového Bydžova. O lásce k oblíbenému a nezapomenutelnému kraji svědčí i báseň z roku 1957, věnovaná Bydžovsku.

Dovolte, abych krátkou vzpomínku na profesora Rudolfa Paula zakončil právě touto básní.

Dr. O. Maštálka

Znám já kout té krásné země,
již smím sladkou vlastí zvát.
Citů proud proň vzplává ve mně,
mám-li v dálce vzpomínat.

Slyším vlastní kroky znova
pod kaštany u hřbitova,
i tam, kde mé lásky snům
vlídně vstříc ach šuměl Chlum.

Prostý kraj, jejž zrak můj hladí
ve vzpomínkách plných krás,
jest jak báj, jíž v útlém mládí
vyprávěl nám matčin hlas.

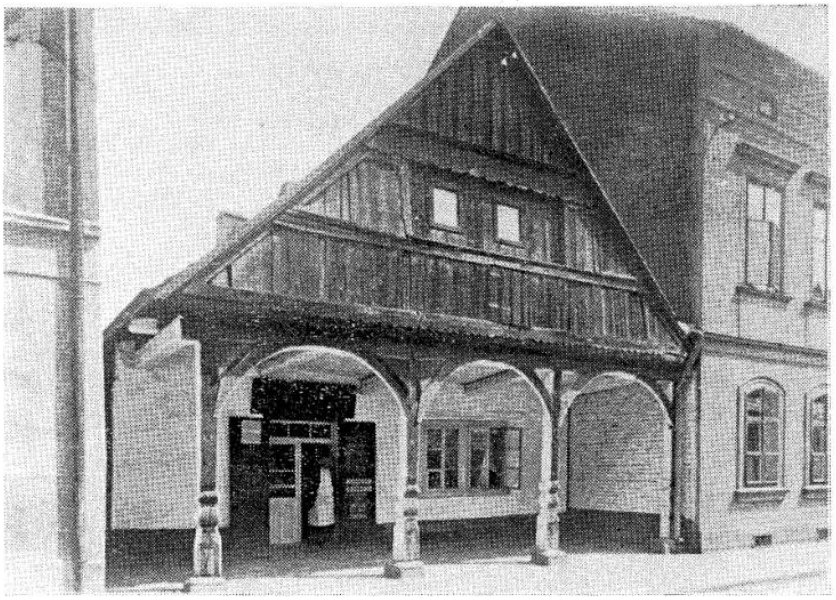
Byť bych zmíral raněn všemi,
náruč tvá vždy zůstane mi
rodný kraji; tys můj hrad!
Na tvém srdci chci též spát.

zajímavosti

● **POSTUP DO ÚSTŘEDNÍHO KOLA. Kytarový kvintet LŠU vedený učitelem Zdeňkem Borovkou po vítězství v okresním kole soutěže LŠU získal prvenství i v krajském kole a postoupil do ústředního kola. Kytarový kvintet dosáhl už před dvěma lety vynikajícího úspěchu — v ústředním kole soutěže LŠU obsadil v silné konkurenci souborů z velkých měst druhé místo. Našim mladým kytaristům přejeme, aby se jim skvělý úspěch podařilo letos znovu zopakovat.**

● **VÝSTAVA VÁCLAVA KUDERY V HRADCI KRÁLOVÉ. Od 5. března do 22. března uspořádalo Krajské středisko v Hradci Králové výstavu plastik lidového umělce z našeho města. Dílo Václava Kudery nachází právem stále více přátel i obdivovatelů. A tak výstavní síň na Žižkově náměstí poutala pozornost nejen obyvatel krajského města, ale i zájemců o naivní umění z dalších míst. O poetickém kouzlu Kuderových plastik se znovu mohli přesvědčit i mnozí Bydžováci.**

● **ZNOVU O JOSEFU SKOŘEPOVI. Ve středu 5. března uvedla Československá televize v rámci uměleckých dokumentů o hrdinech Fučíkovy Reportáže psané na oprátce půlhodinový pořad věnovaný postavě „táty Skořepy", rodáka z našeho města a absolventa zdejšího gymnázia. Ve srovnání s obsažným článkem o Josefu Skořepovi v Mladé frontě (z 19. května 1979) však televizní zpracování velmi zklamalo. Údaje zde byly omezeny jen na několik útržkovitých vzpomínek, a tak portrét „táty Skořepy" vyzněl velmi neurčitě. Přes bohaté písemné a fotografické dokumenty, které autoři cyklu Lidé z Reportáže měli k dispozici, o rodišti Josefa Skořepy nepadla v programu jediná zmínka a ani nebylo jmenovitě uvedeno, že studoval na novobydžovském gymnáziu.**

Bývalé pekařství U Bukovských, poslední svědek rázovité dřevěné zástavby s podsíněmi (zbořeno v roce 1967)

● **DŘEVĚNÉ MĚSTO. Nedostatek stavebního kamene v blízkém okolí trvale poznamenal charakter města až do počátku 19. století. Teprve po velkém požáru v roce 1817 se v převážně dřevěném městě začalo pravidelně stavět z cihel a kamene. Typickými stavbami města byly dřevěné domy s podsíněmi a dřevěné domy s pavlačemi. V průběhu 19. a počátkem 20. století dřevěné domy postupně ustupovaly nové zástavbě. V historickém jádru města nakonec zůstalo jen Javůrkovo řeznictví a pekařství U Bukovských v nynější Dukelské ulici. Po zboření Javůrkova řeznictví v roce 1928 zbývalo pekařství U Bukovských. I tato poslední stavba s podsíní byla v roce 1967 zbořena.**

● **BUDOVA NYNĚJŠÍ LIDOVÉ ŠKOLY UMĚNÍ. Byla postavena podle plánů městského stavitele Josefa Martínka. Základní kámen školní budovy položili 12. června 1818. Pro nedostatek stavebního materiálu ke stavbě použili cihel a kamene z rozbořené zdi kolem bývalého hřbitova u kostela sv. Vavřince. Dokončená škola byla slavnostně otevřena 29. června 1819. Celkové náklady na stavbu překročily 39 tisíc zlatých. Původní městská škola byla rozhodnutím zemského gubernia z roku 1847 přeměněna na hlavní školu a v roce 1851 na nižší školu reálnou. Tato škola byla v budově umístěna až do roku 1873, kdy zde začala výuka nově založeného reálného gymnázia. Výuce reálného gymnázia budova sloužila až do konce školního roku 1877. Mimo to zde byly dvě třídy obecné školy chlapecké a obecné školy dívčí. Od roku 1878 pak v budově byla obecná a měšťanská dívčí škola, od roku 1885 obecná chlapecká škola a od roku 1897 pokračovací škola pro dívky. Od té doby se v budově vystřídaly obdobné školy se změněnými názvy — od dívčí průmyslové školy přes tříletou školu rodinnou až k reorganizované odborné škole pro ženská povolání. Výuka LŠU byla v budově zahájena v roce 1961.**

ZE ZÁPISNÍKU VB

● Poněkud neobvyklý způsob zakončení taneční zábavy si zvolil Š. J. z Obědovic. Po skončení zábavy ve Zdechovicích rozbil okno občanu v Barchůvku, zde dále demoloval a zničil čekárnu ČSAD a nakonec v Bydžovské Lhotce kamenem rozbil okno dalšímu občanu. Svého jednání se dopustil po požití značné dávky alkoholu. Náklady na vzniklou škodu činily 900 Kčs. Ze své dobrodružné noční cesty se Š. J. bude zodpovídat před soudem.

● Po požití alkoholických nápojů se S. F. a V. J. v restauraci U Stehlíků zalíbily nástěnné hodiny natolik, že si je odnesli s sebou domů. Pro rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví jsou proto předvoláni před okresní soud.

● Nebezpečnému mladistvému podvodníkovi O. M. z Nového Bydžova se podařilo během necelého půl roku vylákat od přestárlé osoby z Nového Bydžova téměř 40.000 Kčs. V důsledku tohoto „příjmu" se jmenovaný také vyhýbal poctivé práci. O způsobu nápravy mladistvého podvodníka rozhodne okresní soud.

● Orgány VB v Novém Bydžově se stále zabývají otázkou vzniku a příčin dopravních nehod v zimním období. Jednou z hlavních příčin nehodovosti je nepřiměřená rychlost. Řidiči často přeceňují své schopnosti a nepřizpůsobují jízdu stavu a povrchu vozovek. Od počátku letošního roku tak už bylo vyšetřováno celkem 18 dopravních nehod. Objevily se i případy, kdy řidiči před započetím jízdy či během ní požili alkoholické nápoje.

NOVOBYDŽOVSKÝ ZPRAVODAJ

Vydává Městské kulturní středisko v N. Bydžově nepravidelně. - Řídí redakční rada, zástupce odpovědného redaktora Jitka Horynová. - Povoleno odborem kultury ONV v Hradci Králové pod čj. 218/72. - Tisknou Východočeské tiskárny, n. p. v Novém Bydžově. - Náklad 1.400 výtisků.